

Висновки. Отже, аналіз літератури та досвіду роботи вчителів початкових класів дає можливість зазначити основні психолого-педагогічні умови формування педагогічного такту майбутніх вчителів початкових класів:

- любов до дитини;
- визначення особистості вищою духовною цінністю, а людину – індивідуальною унікальністю;
- бути особистістю, відповідати ідеалу; прагнути досягнення того чи іншого результату; бачити імовірності його досягнення; мати самооцінку власної підготовленості;
- створення здорового психологічного клімату в групі;
- виконувати роль помічника в роботі учнів; бути режисером їхньої взаємодії;
- вивчення педагогічної класики та активне включення студентів в педагогічну практику;
- висока професійна майстерність викладачів вищої школи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бабанский Ю.К. Избранные педагогические труды. – М.: Педагогика, 1989. – 558с.
2. Гоноболин Ф.Н. О педагогических способностях учителя // Вопросы психологии личности. – М.: Учпедгиз, 1960. – 213 с.
3. Кларин М.В. Инновации в мировой педагогике: обучение на основе исследования, игры и дискуссии (Анализ зарубежного опыта) – Рига: НПЦ “Эксперимент”, 1995. – 176 с.
4. Митин Г.Д. Подготовка студентов пединститутов к осуществлению патриотического воспитания младших школьников (на мат-ле пед. ф-та): Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. – К., 1992. – 196 с.
5. Рубинштейн С.Л. Бытие и сознание, о месте психического во всеобщей взаимосвязи явлений материального мира. – М.: Изд-во АПН СССР, 1957. – 328 с.
6. Тлумачний словник сучасної української мови. /Укладачі Л.П.Коврига, Т.В.Ковальова, В.Д.Пономаренко. /За ред. доктора філологічних наук, проф. В.С.Калашника. – Харків: Белкар-книга, 2005. – 800 с.
7. Фролов И.Т. Философия и этика: итоги и перспективы // Вопросы философии. – 1996. – № 4. – С. 29-33.

УДК 371.132:378.147

Т.В. Філатьєва

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО РІВНЯ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ПОЗАШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті авторка звертається до проблеми використання інтерактивних методів навчання в процесі підготовки фахівців у галузі мистецтва. Філатьєва Т.В. наводить приклади застосування інтерактивних методів на заняттях з курсу „Методика викладання образотворчого мистецтва”, визначає їх ефективність, зацікавленість студентів такими видами робіт.

The author of the article refers to the problem of using interactive methods of education in the process of preparing specialists of the field of art. T.V. Filatyeva shows as the example of using interactive methods the lesson on the course of “The methodic of teaching art”, determines their effectiveness and student’s interest of such kind of work.

Сучасний освітній простір перебуває в стані постійного оновлення, реорганізації, насичення модерними прогресивними методичними прийомами, технологіями.

Процес оновлення відбувається в усіх освітніх підрозділах. Дана тенденція дуже важлива для вищих освітніх закладів, а особливо педагогічних. Адже перед вищим педагогічним навчальним закладом поставлене досить серйозне завдання – сформувати творчого, ініціативного педагога нового часу. Саме тут ми досить часто стикаємося з тією проблемою, що у вищому навчальному закладі дають ґрунтовну теоретичну базу, тобто знання, а як їх примінити в професійній діяльності – не зрозуміло. Таким чином, формуванню професійних умінь і навичок не надається необхідної уваги.

В умовах формування педагога нового типу з метою удосконалення фахової підготовки майбутніх вихователів позашкільних закладів доцільним є впровадження інтерактивних методів навчання. Дане питання є інноваційним, бо йому не приділялася увага методистів.

Мета статті – розглянути інтерактивні методи навчання, які сприяють формуванню професійних якостей вихователя позашкільних закладів.

Активні методи навчання відрізняються від традиційних і покликані активізувати пізнавальну діяльність студентів, сформувати вміння й навички майбутньої професійної діяльності у системі позашкільної освіти.

Перш за все необхідно звернутися до термінології. Англійське слово „інтерактив” у перекладі означає „interact” = „inter” – взаємний, „act” – діяти. Тобто інтерактивний – здатний до взаємодії, діалогу.

Сутність інтерактивного навчання полягає в організації постійної взаємодії викладача зі студентом, моделюванні й аналізі відповідних життєвих ситуацій, застосуванні рольових ігор.

Найперспективнішим і найцікавішим методом активного навчання є гра. До гри як засобу взаємодії людини зі світом зверталися педагоги, філософи минулого, серед них – Ж.-Ж.Руссо, Дж.Локк, Я.Коменський та ін. Витоки та значення гри з позицій філософії спробували обґрунтувати І.Зязюн, Г.Гегель, П.Лавров тощо. До творчих ігор з суто педагогічних засад зверталися В.Сухомлинський, А.Макаренко, Л.Коваль та ін. У наш час роль гри в навчально-виховному процесі визначають Є.Ільїн, В.Шаталов, Ш.Амонашвілі та ін. В останні роки до проблем інтерактивного навчання звертаються П.Щербань, Г.Сиротенко, В.Приходько, О.Пометун, Г.Ксензова тощо.

Педагогічні ігри широко використовуються як засіб навчання, виховання й розвитку молоді. Гра розвиває увагу, кмітливість, спостережливість, вміння самостійно мислити, прагнення до знання. Проходячи в невимушеній формі, гра допомагає легко й із захопленням засвоювати матеріал, є активною, ефективною формою спілкування викладача й студента.

Для вихователя позашкільного закладу засвоєння ігрової форми навчання є досить важливим моментом. Адже гра як засіб розумового розвитку дитини використовується в позашкільних закладах, гуртках, у роботі факультативів досить давно й часто. Тому, на нашу думку, актуальним є твердження П.Щербаня щодо введення навчально-педагогічних ігор у навчально-виховний процес вищих закладів освіти. Педагогічна гра, як зазначає П.Щербань, – це вид перетворювальної творчої діяльності, тісно пов’язаний з іншими видами навчальної роботи [1;17].

У процесі підготовки фахівців у галузі мистецтва до художньо-творчої діяльності в системі позашкільної освіти доцільним є їх знайомство з умовами використання гри на заняттях з різних дисциплін мистецького напрямку. П.Щербань подає наступні умови, які необхідно враховувати при організації ігрової діяльності:

- визначення місця педагогічних ігор та ігрових ситуацій у системі інших видів діяльності на заняттях;
- доцільність використання їх на різних етапах вивчення різноманітного за характером навчального матеріалу;
- розроблення методики проведення педагогічних ігор з урахуванням дидактичної мети заняття та рівня підготовленості вихованців;
- вимоги до змісту ігрової діяльності у світлі ідей розвивального навчання;

- передбачення способів стимулювання вихованців, заохочення у процесі гри тих, хто найбільше відзначився, а також підбадьорення відстаючих [1;17].

З методикою організації ігор студенти оглядово знайомляться в курсі „Методика викладання образотворчого мистецтва”. Але через обмеження в часі детальне вивчення методики організації ігрової діяльності не можливе. Деякі студенти самостійно розкривають ігрові методи навчання на уроках образотворчого мистецтва в загальноосвітній школі та на заняттях мистецького характеру в позашкільних закладах освіти в курсових роботах – перших науково-дослідних спробах.

Так, на заняттях з „Методики викладання образотворчого мистецтва” студенти спеціальності „Образотворче та декоративно-прикладне мистецтво” з інтересом ставляться до ігрових елементів у ході лекційного курсу та на практичних заняттях.

У ході лекції студентам доцільно давати завдання творчого, інтелектуального характеру, які сприятимуть розвитку логічного мислення, ініціативності. До того ж активність студентської аудиторії, її взаємодія з лектором є досить продуктивним методом навчання, що дозволяє майбутнім педагогам з легкістю засвоювати навчальний матеріал.

Під час подання лекційного матеріалу з циклу художньо-естетичних дисциплін застосовуємо такі активні форми роботи, як мікробесіда, бліцопитування, мікротестування, дискусія та ін. Кожна лекція починається згаданими формами роботи й дозволяє викладачеві перевірити рівень засвоєння студентами навчального матеріалу, а студентам – відтворити усвідомлену інформацію, підготуватися до засвоєння нової. Так на заняттях реалізується принцип доступності та послідовності. Також слухачам пропонуються завдання на класифікацію термінів, основних понять тощо. Наприклад, під час засвоєння певних понять можна дібрати висказування відомих педагогів, філософів різних історичних епох, які б розкривали сутність даних понять. А студентам запропонувати дібрати відповідники.

Розвитку мисленнєвої діяльності майбутнього вихователя позашкільного закладу сприяють завдання, які вимагають роздумів, доведення своєї точки зору. Прикладами можуть послужити наступні завдання, застосовувані під час засвоєння курсу „Методика викладання образотворчого мистецтва”: при визначенні якостей вчителя мистецтва запропонувати студентам самостійно перерахувати їх, а потім обґрунтувати свою думку. Або, під час з’ясування цілей викладання образотворчого мистецтва, можна дати студентам для розв’язання таку задачу:

Побудувати логічний ланцюжок цілей викладання образотворчого мистецтва:

- дати уявлення про основні закони зображення в образотворчому мистецтві;
- вимагати чіткого виконання рекомендацій вчителя;
- викликати інтерес до художньої діяльності;
- створити можливості для розвитку творчої індивідуальності дитини;
- навчити бачити прекрасне.

Такого типу задачі сприяють розвитку логічного мислення, виробленню власного бачення поставленої проблеми.

На практичних заняттях студентам можна запропонувати роботу з картками. Їх зміст може бути такого характеру:

Завдання. Зробити аналіз художнього твору з урахуванням вікових особливостей дітей. Левітан „Золота осінь” (для учнів 6 класу).

або:

Завдання. Уявіть, як покаже себе флегматик під час малювання „морської бурі”, а як – холерик у процесі передачі „морського штилю”. Поясніть свою думку.

Такі проблемні завдання допомагають виявити психолого-педагогічний рівень сформованості майбутнього педагога-позашкільника.

Ефективним методом перевірки знань, своєрідною точкою контролю є проведення диктантів з фахових дисциплін. Такого роду диктанти побудовані за методикою незавершених речень. Наприклад, з „Методики викладання образотворчого мистецтва” як

вид модульної контрольної роботи застосовуємо методичний диктант за лекційним матеріалом. Наведемо зразок:

1. Педагогічна культура вчителя – це...
2. Педагогічне спілкування – це...
3. Під терміном „інтеграція” в мистецтві розуміють...
4. Провідними компонентами інтегрованого курсу „Мистецтво” є...
5. До інтерактивних методів роботи на заняттях мистецького характеру належать...

Таким чином, увиразнюючи лекційний матеріал можна створити цілу панораму художньо-педагогічних задач, розв’язання яких спонукає до швидкого запам’ятовування, розвитку логічного мислення. На практичних заняттях особливою популярністю користуються рольові ігри. Широко застосовувана рольова гра в ході заняття з „Методики викладання образотворчого мистецтва” демонструє практичну взаємодію вчителя й учня на уроці мистецтва в загальноосвітній школі та в позашкільному закладі. Вже на такому практичному занятті можна визначити професійно-творчі здібності майбутнього педагога.

П.Щербань виділяє наступні ознаки рольової гри: – наявність психолого-педагогічної ситуації; – наявність ролей; – відмінність рольових цілей учасників гри, що виконують різні ролі; – взаємодія учасників гри; – наявність в ігрового колективу спільної мети; – комунікабельність, тактовність, дружелюбність, готовність прийти на допомогу; – багатоальтернативність рішень; – наявність системи групового чи індивідуального оцінювання діяльності учасників гри; – наявність керованого емоційного напруження [1;30].

У ході таких ігор виявляються професійні уміння майбутнього вчителя, його педагогічна майстерність, естетичні смаки тощо.

Готовності майбутніх вихователів позашкільних закладів до професійної діяльності сприяє також застосування такого інтерактивного методу навчання, як „аналіз інцидентів” (П.Щербань). Даний метод дозволяє продемонструвати студентам найскладніші конфліктні ситуації, що зустрічаються під час організації навчально-виховного процесу, готує їх до практичної діяльності й, можливо, виробляє вміння уникати таких випадків, показує приклади поведінки педагога в них.

Серед навчально-педагогічних ігор, названих П.Щербанем, застосовуємо також розв’язання педагогічних задач та ігрове проектування. Так, на спеціальності „Образотворче та декоративно-прикладне мистецтво” у рамках курсу „Методика викладання образотворчого мистецтва” студенти виконують короткотривалі творчі проекти й представляють їх на занятті перед створеною викладацькою комісією. Метод ігрового проектування є досить продуктивною формою навчання, яка сприяє виробленню навичок організації творчої діяльності в майбутніх вихователів позашкільних закладів.

Як метод розв’язання творчих задач, так і ігрове проектування сприяють розвитку „у майбутніх учителів винахідливості, ініціативи, впевненості у власних силах; допомагає виробляти вміння оперувати набутими знаннями в конкретних ситуаціях, планувати педагогічні дії, передбачати їх наслідки, оцінювати значущість; сприяє вдосконаленню навичок самоаналізу, самоконтролю й самооцінки” [1].

Поняття „інтерактивні методи навчання” пов’язане з терміном „інноваційні методи”. Перший термін значно вужчий у розумінні. Інтерактивні технології розглядаються в межах інноваційних методів навчання. Використання інноваційних технологій у процесі навчання в галузі позашкільля має неабиякий вплив на виховання творчої особистості.

Звернімося до терміна „технологія”, яке у перекладі з грецької мови означає „знання про майстерність”. Дане поняття можна трактувати двояко: 1) як сукупність прийомів і способів обробки або виробництва певних продуктів; 2) як наука про такі способи [4]. Отже, це наука про особливості педагогічної майстерності в різних галузях людської діяльності.

Якщо розглядати інноваційну діяльність у системі позашкільля, треба зазначити, що до інноваційних технологій відносять наступні види педагогічної діяльності:

- внесення коректив у програму МОН України, запровадження авторських програм;

- використання науково-педагогічної літератури;
- проведення занять у формі конкурсів, рольових ігор, групових досліджень, круглих столів, диспутів, конференцій тощо;
- впровадження власних апробованих методичних розробок;
- постійне та систематичне самовдосконалення;
- чітка фахова орієнтація, консультації під час вступу до навчальних закладів [5].

Отже, використовуючи перераховані технології в освітньо-виховному процесі, вихователь позашкільного закладу здійснює інноваційну діяльність у системі додаткової освіти. Саме тому задача вищого навчального закладу – спрямувати майбутнього педагога-позашкільника на творчу співпрацю з вихованцями, яка ґрунтується на повазі, довірі, взаєморозумінні, сприйнятті учня як особистості; врахуванні інтересів дитини; спрямованості на учня, на діалог з ним; забезпеченні права дитини на творчість, реалізацію власного потенціалу.

Вагомим показником для здійснення творчої інноваційної діяльності є самопізнання – пізнай себе, а потім виховуй іншого. Виділяють наступні шляхи творення особистості: самопізнання, самооцінка, самоідентифікація, самоствердження, самовизначення, самодіяльність, самоврядування, самовдосконалення, самоконтроль, самовиховання [5]. Таким чином, для досягнення поставленої мети кожен педагог повинен „пізнати самого себе”, лише тоді він буде спроможний виховати творчу, ініціативну людину, гідну своєї нації та держави.

Світова наукова думка стверджує той факт, що цілісне професійне становлення педагога відбувається тоді, коли він усвідомлює смисл життя й невідпинно вдосконалює свою свідомість і професійні якості. Аналіз літератури з психології дозволяє зробити висновок, що у професійному становленні педагога досить важливим є переломний період подолання бар'єра власного „Я”. Ці два періоди можна позначити такими формулами: „Я – студент, який оволодіває педагогічною професією” та „Я – вчитель, який організовує навчально-виховний процес”. А стиранню цих граней сприяє саме інтерактивне навчання та тісний зв'язок з практикою.

Отже, застосування інтерактивних методів навчання в підготовці вчителів образотворчого мистецтва та вихователів позашкільних закладів освіти художньо-естетичного напрямку є досить актуальним питанням, яке потребує подальшої розробки та втілення в практичну діяльність. Тому серйозна роль належить викладачеві вищого навчального закладу, перед яким постає ціла низка навчально-педагогічних завдань – розробити ігри з фахових дисциплін, зацікавити ними студентську аудиторію, направити слухачів на творчі шукання та співробітництво, продемонструвати особливості організації ігрової діяльності в різновікових дитячих колективах. Досить різноплановою й багатоаспектною є проблема реалізація креативного підходу в процесі підготовки фахівців у галузі мистецтва й потребує подальшої розробки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Щербань П.М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах: Навч. посіб. / Щербань П. Н. – К.: Вища шк., 2004. – 207 с.
2. Козлова О.В. Деловые игры и их роль в повышении квалификации кадров / О. Козлова, Л. Разу. – М.: Б.и., 1978.
3. Орлов В. Мистецтво і педагогічні технології / В. Орлов // Мистецтво та освіта. – 2001. – № 1. – С.8 – 12.
4. Падалка О.С. Педагогічні технології: Навчальний посібник для вузів / О.С. Падалка, А.М. Нісімчук. – К.: Вища школа, 1995.
5. Войчук Л. Внутрішній контроль у діяльності позашкільного навчального закладу / Л. Войчук, Л.Полякова // Сільська школа України. – № 1 (145), січень 2006. – С. 54 – 58.